

3. Блауберг И.В., Юдин Э.Г. Становление и сущность системного подхода. – М.:Наука, 1973. – 270 с.
4. Глузман А.В. Университетское педагогическое образование: опыт системного исследования: Монография. К.: Видавничий центр „Просвіта”, 1996. – 312 с.
5. Ігнатенко Н. Компетентнісно орієнтований підхід у системі професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи // Рідная школа. – 2008. – № 10. – С. 46-48.
6. Краевский В.В. Общие основы педагогики: Учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – 2-е изд., испр. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 256 с.
7. Садовский В.Н. Основания общей теории систем. – М.:Наука, 1974. – 279 с.
8. Скрипченко О.В., Кривов'яз О.І., Скрипченко Л.О. та ін. Атлас з психології навчання і дидактики: навч. посібн. для студентів педінститутів, військових і педучилищ. – К.: ІСД, педуніверситет України, 1995. – С. 62.
9. Цільова комплексна програма “Вчитель” // Освіта України. – 1996. – № 64. – 27 серпня.

В статье Скоробогатовой М.Р. «Системный подход к исследованию развития системы подготовки учителей начальных классов» проанализирована целесообразность применения системного подхода к исследованию развития системы подготовки учителей начальных классов. Выделены горизонтальные и вертикальные компоненты целостной системы и их взаимосвязь, что позволяет детально воссоздать и проанализировать систему более высокого порядка, в частности систему подготовки учителей начальных классов.

In the article Skorobogatovoy m.R. «System going near research of development of the system of preparation of teachers of initial classes» expedience of application of approach of the systems is analysed to research of development of the system of preparation of teachers of initial classes. The horizontal and vertical components of the integral system and their intercommunication are selected, that allows in detail to recreate and analyse the system of higher-order, in particular system of preparation of teachers of initial classes.

УДК 371.134:504

Рубель Н. В.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ В ІНШОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті розглянуті компетентнісний та особистісно орієнтований методологічні підходи до процесу підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку України, її інтеграція в європейський економічний, культурний та політичний простір зумовили потребу у висококваліфікованих фахівцях різних галузей. Державна національна доктрина розвитку освіти в Україні (2002р.) визначила необхідність становлення освіти нового типу, що відповідала б потребам розвитку і самореалізації людини у нових соціокультурних ситуаціях і задовольнила потреби суспільства у фахівцях з високою професійною підготовкою, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння і впровадження інформаційних технологій, які володіють добре як рідною, так і іноземною мовами з метою спілкування у професійному середовищі, людей моральних та високоосвічених [6]. Однією з першочергових вимог до сучасних фахівців є високий рівень володіння професійно орієнтованою іноземною мовою, що зумовлює постання нових вимог до

процесу підготовки майбутніх фахівців усіх галузей до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Нові економічні і суспільно-політичні умови, нові технології виробництва, зростаючий вплив людини на природу – все це призводить до значних негативних екологічних наслідків. Тому вагомого значення на сучасному етапі набуває сфера охорони та захисту навколишнього середовища. Характерна особливість професійної діяльності фахівців цієї галузі – вирішення питань екологічної безпеки України й інших країн світу одночасно, адже досить часто екологічно-небезпечні ситуації виходять за межі однієї країни. Саме ця особливість визначає, на нашу думку, вимоги до професійної підготовки майбутніх екологів загалом, а до підготовки їх до професійного спілкування в іншомовному середовищі, зокрема. Професійні кадри сфери охорони та захисту навколишнього середовища – це підготовлені фахівці, що можуть забезпечити успішну діяльність у всьому її різноманітті і які здатні розв'язати проблеми і виконати завдання, поставлені перед екологічною сферою на сучасному етапі. Майбутній еколог повинен володіти спеціальними базовими знаннями, вміннями, особистісними якостями, що є інваріантним компонентом професіоналізму сучасного фахівця, і сприяють успіху в його професійній діяльності [9].

Галузевим стандартом вищої освіти України визначено головні завдання професійної підготовки майбутніх екологів в умовах входження її до Європейського та міжнародного простору. Серед першочергових – формування готовності до здійснення ефективної комунікативної взаємодії в умовах іншомовного професійного середовища, тобто до професійного спілкування [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз праць за темою дослідження засвідчує, що різні аспекти проблеми підготовки майбутніх фахівців до професійного спілкування в іншомовному середовищі в Україні висвітлювали:

- Куліш О.І. (формування основ професійного спілкування у майбутніх менеджерів організацій);
- Морська Л.І. (формування вмінь професійного спілкування англійською мовою у студентів факультету фізичного виховання);
- Галицька М.М. (формування у студентів вищих навчальних закладів сфери туризму готовності до іншомовного спілкування);
- Глазунова Т.В. (навчання письмового спілкування англійською мовою із застосуванням «Діалог-журналу»);
- Алексєєва Т.В. (Теоретико-методичні умови формування професійного усного мовлення іноземною мовою студентів вищих педагогічних навчальних закладів);
- Лісовий М.І. (формування професійного мовлення майбутніх медичних працівників у вищих медичних навчальних закладах);
- Сура Н.А. (Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою);
- Гапоненко Л.П. (Формування готовності студентів вищих педагогічних закладів до іншомовного спілкування);
- Друзь Ю.М. (Педагогічні умови використання ділової гри в підготовці студентів до іншомовного спілкування) та ін.

Серед науковців ближнього і дальнього зарубіжжя питанням підготовки майбутніх фахівців до професійного спілкування в іншомовному середовищі займались:

- Березіна Н.Є. (Навчання письмовим формам ділового спілкування в ситуаціях входження в сферу професійної діяльності);
- Мілорадов С.А. (Навчання дискусійному спілкуванню іноземною мовою) та ін.

Аналіз багатьох досліджень засвідчує, що різні науковці визначають дефініцію професійне іншомовне спілкування дещо по-різному.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є визначення компетентнісного та особистісно орієнтованого методологічних підходів до дефініції поняття професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Ми підтримуємо думку науковця Куліш О.І., яка зазначає, що професійне спілкування має специфічний зміст, структуру, функції і є системним елементом професійної підготовки фахівця [4]. Як системний елемент професійної підготовки фахівця поняття професійного спілкування в іншомовному середовищі досліджувалось з точки зору різних методологічних підходів (системного, діяльнісного, особистісно орієнтованого тощо). Особливо широко сучасні дослідники застосовують компетентнісний підхід, визначаючи його як пріоритетну спрямованість на цілі-вектори освіти (навчання, учіння, самовизначення, самоактуалізацію, соціалізацію і розвиток індивідуальності). Інструментальними засобами досягнення цих цілей виступають принципово нові освітні конструкти: компетентності, компетенції і метапрофесійні якості [3, с. 5]. Поняття професійного спілкування в іншомовному середовищі розглядається з точки зору компетентнісного підходу як важлива передумова формування іншомовної професійно комунікативної компетенції, яка трактується як володіння індивідом необхідною сумою знань, умінь і навичок, що визначають ступінь сформованості його професійної діяльності, стилю професійного спілкування та його особистості як носія визначених цінностей, ідеалів і професійної свідомості [10, с.8]. Ми також погоджуємось з думкою науковця О.О.Павленко, що професійно-комунікативну компетенцію можна визначити як інтегрований компонент комунікативного менеджменту, комунікативної і професійної компетенцій, який передбачає володіння мовою і професійним мовленням на варіативно-адаптивному рівні, а також на рівні вільного ділового спілкування (для фахівців, що мають високий рівень комунікативно-професійної компетенції) [7, с.19].

Багато вітчизняних і закордонних дослідників застосовують у своїх дослідженнях методологічний підхід, у якому підсилюється гуманістична спрямованість процесу навчання, особистість розглядається, як така, яка, крім соціальних якостей, наділена суб'єктивними властивостями (її незалежність, здатність до вибору, рефлексії, саморегуляції); особистість виступає системо твірним началом педагогічного процесу; головними цілями освіти стають створення умов для розвитку індивідуально-особистісних здібностей, властивостей; поряд з інтеріоризацією (перетворенням зовнішніх впливів у внутрішній план особистості) важливого значення набуває персоналізація, прагнення до самоактуалізації, самореалізації та інші внутрішні механізми індивідуального саморозвитку. Такий підхід отримав назву особистісно-орієнтованого. Серед великої кількості теоретичних концепцій особистісно-орієнтованого навчання особливої уваги заслуговує психолого-дидактична концепція І.С.Якиманської та дидактична модель особистісно орієнтованої освіти В.В.Серікова. І.С.Якиманська розглядає процес учіння як індивідуально значиму діяльність окремого учня, в якій реалізується його суб'єктивний досвід (досвід, отриманий поза навчальним процесом). Роль навчання І.С.Якиманська визначає у виявленні особливостей цього досвіду, збагаченні його науковим змістом, необхідності перетворення, створення умов для розвитку індивідуальності учня. В.В.Серіков в основу своєї моделі поклав теорію особистості С.Л.Рубінштейна. Згідно цієї теорії суть особистості виявляється в здатності займати певну позицію («особистості характерний такий рівень психічного розвитку, який дозволяє їй свідомо управляти власною поведінкою і діяльністю»). Головна ідея концепції В.В.Серікова – створення умов для повноцінного прояву і розвитку особистісних функцій суб'єктів освітнього процесу. Прояву таких здібностей сприяють, на думку науковця, спеціально створені особистісно орієнтовані ситуації (навчальні, пізнавальні, життєві). Саме у таких ситуаціях проявляються особистісні функції. В.В.Серіков розробив технологію особистісно орієнтованих ситуацій. Основа цієї технології – реалізація трьох основних характеристик особистісно-орієнтованої ситуації: життєвого контексту, діалогічності, рольової взаємодії її учасників [5, с.179-182].

Особистісно орієнтований підхід широко застосовується у професійній підготовці фахівців різних галузей. Адже загальновідомо, що пріоритетним у підготовці майбутнього фахівця є ідея розвитку людини, тобто створення необхідних умов для розвитку особистості й саморозвитку системи освіти та професійної підготовки майбутнього фахівця в бік демократизації [2, с.9]. Цей підхід широко застосовується і для професійної підготовки майбутніх екологів загалом, і до підготовки їх до професійного спілкування в іншомовному середовищі зокрема. Результати активного впровадження цього підходу ми можемо побачити у багатьох дослідженнях як вітчизняних, так і закордонних науковців. Зокрема, ми погоджуємось з думкою науковця Рудишина С., що найбільш придатним способом оптимізації навчальної діяльності студентів є зокрема індивідуально-груповий спосіб, який дозволяє в умовах масового навчання реалізувати індивідуальний підхід до кожного студента. А також, що розробка інноваційних технологій, призвела до впровадження таких форм організації активної та інтенсивної роботи студентів, як ділові ігри, проблемні лекції, моделювання проблемних виробничих ситуацій, дискусії, дипломне проектування тощо. Тривають активні пошуки нових педагогічних форм професійної підготовки майбутнього фахівця, які зорієнтовуються на формування особистості, розвитку його творчості й самостійності [8, с.40]. Такі форми професійної підготовки сприятимуть особистісно зорієнтованому розвитку майбутнього еколога, формуванню його як особистості, здатної як до самостійності у здобуванні знань, так й до реалізації їх у професійних ситуаціях відповідно до практичних вимог сьогодення.

Висновки. Сьогодні в Україні відбувається реформування освітньої системи, її кардинальне оновлення, спрямоване на досягнення визначених цілей. Основне завдання сучасної освіти – бути достатньо гнучкою до запровадження нових підходів, методів навчання, використання інформаційно-комп'ютерних та комунікаційних технологій щодо розвитку та підтримки освітніх навчальних програм. Основним заходом освітньої педагогічної діяльності в цьому напрямі є застосування інноваційних методів, форм, засобів навчання, інтегральних курсів, розробка нових міждисциплінарних зв'язків на основі глобальних комп'ютерних комунікацій. На нашу думку, впровадження і застосування всіх цих передових досягнень сприятиме розвитку таких професійно-важливих якостей майбутнього еколога, як ініціативність, самостійність, креативність, а також формуванню у нього творчого характеру мислення. Це, у свою чергу, забезпечить здатність переносити одержані знання у нові професійні ситуації, вирізняти аналогічність у віддалених явищах, видавати необхідну інформацію у потрібний час, вміти правильно оцінити явище й обрати варіант вирішення проблеми.

Література:

1. Галузевий стандарт вищої освіти МОНУ. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра і спеціаліста з напрямку підготовки «Екологія». – К.: МОНУ, 2005. – 12 с.
2. Глузман Н. Особистісно-орієнтований та індивідуально-творчий підходи до професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2008. – №1. – 153 с.
3. Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: Учеб. пособ. – М., 2005. – 215 с.
4. Куліш О.І. Формування основ професійного спілкування у майбутніх менеджерів організацій: Авт. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. / Луганський національний педагогічний університет ім. Т.Шевченка. – Луганськ, 2006. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 26.11.2007: < <http://www.nbu.gov.ua/ard/2006/06koimmo.zip>>.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 4-е видання, доповнене. – Київ, 2003. – 615 с.
6. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – 2002. – №26.

7. Павленко О.О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі неперервної професійної освіти: Авт. дис. ... док. пед. наук: 13.00.04. – Київ, 2005. – 40 с.

8. Рудишин С. Форми професійної підготовки студентів-екологів у вищих навчальних закладах // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2008. – №1. – 153 с.

9. Старовойт С.М. Професійна підготовка фахівців з охорони та захисту навколишнього середовища у вищих навчальних закладах Великої Британії: Авт. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. / Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти Академії педагогічних наук.- Київ, 2005.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 26.11.2007: < [http:// www.nbu.gov.ua/ard/2005/05ssmzvb.zip](http://www.nbu.gov.ua/ard/2005/05ssmzvb.zip)>.

10. Сура Н.А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою: Авт. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04./ Луганський національний педагогічний університет ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2005. – 18 с.

В данной статье рассмотрены методологические подходы (компетентностный, личностно-ориентированный) к процессу подготовки будущих экологов к профессиональному общению в иноязычной среде.

This article deals with the competence and personal oriented methodological approaches of process of future ecologists' training for foreign professional communication.

УДК 371.11 : 378.12 : 159.22

Левченко О.О.

ДО ВИБОРУ МОДЕЛЕЙ ОСВІТНІХ ПРАКТИК МАЙБУТНІМИ ВИКЛАДАЧАМИ ПСИХОЛОГІЇ ПРИ РОЗГЛЯДІ СКЛАДНИХ СИТУАЦІЙ В ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ

Автор наголошує на важливості формування гуманістичного світогляду, що передбачає розвиток психологічних якостей особистості, якими є усвідомлення природи і людини в їхній єдності, відмова від авторитарного, міфологічного стилю мислення, терпимість, здатність до компромісів, поважливе ставлення до чужої думки та допомога у вирішенні ситуаційних питань в освіті чи життєдіяльності.

Постановка проблеми. Освітнянські проблеми мають сьогодні безпосередній інтерес, бо засвідчують їх провідне місце в системі сучасних гуманітарних наук та визначають причини, які зумовлюють самостійну предметну сферу комплексного гуманітарного знання. Та ситуація, в якій знаходиться сучасна освіта України, а особливо – у виші, та її освітня практика потребують неабиякої уваги. Тому проблема вибору моделей освітніх практик є більш ніж актуальною. І питання: Чи треба міняти коней на переправі – надактуальне. Бо за ним стоїть затратний механізм, хоча в повітрі "гуляє думка", що технології, методи, засоби та способи в освіті нічого не коштують. Тож в цьому є помилка... Бо людський фактор – гуманітарний фактор. Та не просто фактор – то є людський ресурс, на підготовку якого потрібні великі кошти, як зазначають науковці...

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Головна мета сучасної гуманітарної науки вбачається філософами цього напрямку (І.Зязюн, В.Кремень) в пошуку об'єднувального фактору (інтеграції), можливих шляхів і підходів, які сприяють конвергенції. Тож аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми доводить врахування компетентності в професійній підготовці майбутніх фахівців гуманітарної сфери (педагогів, психологів тощо). Останнє знайшло своє часткове відображення у наукових розвідках Е.Зеер [1], В.Кременя [3], С.Савченко [10], Т.Сорочан [12], В.Третьяченко [14], К.Роджерса [16], а також інших науковців та освітян-практиків.